

การบูรณาการหลักกฏธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครู
ในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม

THE INTEGRATION OF THE BUDDHIST PRINCIPLES FOR SUPPORTING PARENTS
AND TEACHERS PARTICIPATION IN SPECIAL NEEDS EDUCATION MANAGEMENT

Received: July 10, 2021

Revised: August 24, 2021

Accepted: August 31, 2021

จuthapak มีฉลาด¹ และ พระราชปรียัติมุนี²

Juthapak Meechalard¹ and Phra Rajapariyattimunie²

¹นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2}Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ayutthaya 13170 Thailand

¹Corresponding author, E-mail: mss.juthapak@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการศึกษาและพัฒนากระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมตามหลักกฏธรรม โดย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพรูปแบบกรณีศึกษา ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูหลักสูตรการศึกษาทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียน รวม 18 คน โดยผ่านการคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณลักษณะที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประเด็นคำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนมีระดับความตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมแตกต่างกัน เพื่อให้การส่งเสริมพัฒนาการและคุณลักษณะพึงประสงค์ของผู้เรียน จึงควรร่วมมือกันส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ได้รับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะสังคมให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นสำคัญ 2) ผู้ปกครองและครูต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเหมาะสม ทักษะการดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การส่งเสริมการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพและทักษะสังคมให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน 3) หลักกฏธรรมควรนำมาบูรณาการเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม 4) ครูและผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) การผลิตและจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ 5) ผู้ปกครอง ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องตามหลักการมีส่วนร่วม โดย บูรณาการกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งเป็นศาสตร์สมัยใหม่จะทำให้การมีส่วนร่วมมีความเข้มแข็ง และจะส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: หลักภูมิธรรม, การมีส่วนร่วม, การจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม

ABSTRACT

The purpose of this study was to study states, problems, and approaches in education and develop a process to encourage parents and teachers participation in Special Needs Education Management based on the principle of the Uddhidhammas. This research is a qualitative case study research technique. The sampling group including the 18 of the school administrators, general teachers, special education teachers, and school stakeholders and selected by purposive sampling. The instrument used in this research was group discussion questions. The data analysis used content analysis method.

The research results showed that 1) the school administrators, general teachers, special education teachers, and school stakeholders, had aware and gave emphasis to Special Needs Education Management differently; to improve developmental management and training for students with special needs to receive training, learning, and social skills 2) Both parents and teachers acquire knowledge, understanding, a positive attitude, and appropriate treatment with the caring skill of children with special needs and promote their education of full potential along with social skills 3) the principle of the Uddhidhammas should be integrated to encourage parents and teachers participation with special needs education management 4) Both parents and teachers should be involved in the process of individual learner analysis and developed Individualized Education Program (IEP), An individual implementation plan (IIP), produce and provide materials and tools for learning management and develop the learner fully potential 5) Parents, teachers and school stakeholders should be ongoing joint activities in accordance with the principle of participation by integrating with the construction of Professional Learning Community (PLC), which is a modern science that empowered participation and this will result in effective development of children with special needs.

Keywords: The Principle of the Uddhidhammas, Participation, Special education management

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่ คณะกรรมการมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ พระตำหนัก จิตรลดารโหฐาน วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2517 โดยความตอนหนึ่งว่า “งานช่วยเหลือผู้พิการนี้ก็มีความสำคัญ อย่างยิ่ง เพราะว่าผู้พิการไม่ได้อยากเป็นผู้พิการและอยากช่วยตัวเอง ถ้าเราไม่ช่วยเขาให้สามารถที่จะปฏิบัติงาน อะไรเพื่อมีชีวิตและมีเศรษฐกิจของครอบครัว จะทำให้เกิดสิ่งที่หนักในครอบครัวหนักแก่ส่วนรวมฉะนั้นนโยบายที่ จะทำก็คือ ช่วยเขาให้เขาช่วยเหลือตัวเองได้เพื่อให้เขาสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2557)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และครูในการจัดการศึกษาของโรงเรียน คือ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างครูและ ผู้ปกครองที่ยึดติดกับความเคยชิน ซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียม ความไม่คุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองและครู การขาดการจัดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ ผู้ปกครองและครูเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม ขาดการสื่อสารเชิงข้อมูลในความเคลื่อนไหวของนโยบายโรงเรียน ทำให้ ผู้ปกครองไม่รู้ไม่ได้เข้าร่วมอย่างที่เหมาะสมจะเป็น การบริหารจัดการเวลาที่ไม่เหมาะสมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง อันเนื่องมาจากภารกิจในการทำงานประจำ ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนได้ ปัญหา ทักษะคิด ความคิดที่แตกต่างกันระหว่างครูกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพราะทั้งสองฝ่ายอาจมีจุดยืนและทัศนะหรือ วิธีการในการปกป้องเด็กในมุมมองที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด การไม่ยอมรับซึ่ง กันและกัน ฉะนั้นหนทางแก้ไขปัญหาจึงควรเสริมสร้างให้ผู้ปกครองและครูเข้าใจและเห็นคุณค่าของ การศึกษา ให้ผู้ปกครองและครูเข้าใจพัฒนาการของเด็กของลูกหลานของตนเองและเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป.: 22) วิภาวรรณ โกธิศร (2557,644-645) ได้ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสู่มาตรฐานเรียนร่วมของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ จัดการเรียนร่วม คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้และความเข้าใจ เรื่องการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ทั้งนี้ ผู้ปกครองบางคนไม่ยอมรับความบกพร่องของเด็กที่มีความต้องการ พิเศษ ดังนั้นโรงเรียนควรให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแก่ ผู้ปกครอง และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานโรงเรียนที่ ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนร่วม การเยี่ยมบ้าน จัดทำเอกสารให้ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจน ประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว เสียงตามสาย หรือการประกาศประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลายรูปแบบ ถึง ผลการดำเนินการด้านการจัดการเรียนร่วมให้ชุมชนรับทราบอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ ชุมชนและผู้ปกครองได้ยอมรับตลอดจนเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนร่วม ซึ่งต้องประชาสัมพันธ์ผลการ ดำเนินงานทุกรูปแบบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนให้มากขึ้น รวมถึง ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในเรื่องการจัดการเรียนร่วม

แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ได้กำหนดภารกิจด้านการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครไว้ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3: มหานครสำหรับทุกคน ประเด็นยุทธศาสตร์ย่อยที่ 3: การศึกษาสำหรับทุกคน โดย

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

กำหนดตัวชี้วัดกลยุทธ์ไว้ 3 ตัวชี้วัดเพื่อตอบสนองประเด็นยุทธศาสตร์ย่อยดังกล่าว ซึ่งกรุงเทพมหานครมีความตั้งใจและต้องการผลักดันให้เกิดการกระจายโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมและเสมอภาค (Equal Educational Opportunity) และจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ (High – Quality Education) ในด้านการจัดการศึกษาพิเศษ ที่ระบุไว้ว่าภายในปี พ.ศ.2575 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครทุกแห่งจะต้องจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดย ในแผนระยะกลาง คือ แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ระยะที่ 1 ได้ระบุให้สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ดำเนินการขับเคลื่อนแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับทุกคน ซึ่งสำนักงานการศึกษา ได้กำหนดเป้าประสงค์ว่า ภายในปี พ.ศ.2560 เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครต้องได้รับโอกาสทางการศึกษา โดยกำหนดกลยุทธ์ และตัวชี้วัดที่ตอบสนองเป้าประสงค์ มีการระบุรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมในแผนปฏิบัติการกรุงเทพมหานครประจำปี หรือแผนปฏิบัติการประจำปีของหน่วยงานเจ้าภาพหลักไว้อย่างครอบคลุม (กรุงเทพมหานคร. 2557: 42-43)

โรงเรียนวิชาการ สำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ได้เปิดโครงการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 จากการบันทึกข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนของผู้เรียนของครู จากการสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ พบว่านักเรียนส่วนมากขาดสมาธิในการเรียน มีปัญหาด้านกระบวนการคิด และมีความยุ่งยากในการเรียนรู้ โดย ได้ประสานงานขอความอนุเคราะห์จากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ดำเนินการคัดกรองนักเรียนทุกคน ที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 5 ในปีการศึกษา 2554 ด้วยเครื่องมือคัดกรอง Color Metrics โดยทำการคัดกรองด้านการอ่าน การสะกดคำ ด้านการคิดคำนวณ และเซาว์ปัญญา จากรายงานผลการคัดกรองนักเรียน พบว่ามีนักเรียนที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ (Learning Disorder) ทั้งด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ และเด็กสมาธิสั้น กระจายอยู่ตามชั้นเรียนต่างจำนวน 35 คน โดยจำแนกตามประเภทของความบกพร่อง ดังนี้ 1) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 คน 2) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 27 คน 3) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จำนวน 2 คน 4) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ จำนวน 3 คน และในจำนวนทั้งหมดนี้ สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 29 คน (โรงเรียนวิชาการ. 2557: 15)

จากข้อมูลข้างต้นเมื่อพิจารณาอ้างอิงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 กฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายแล้ว จะเห็นได้ว่าเด็กทุกคนพึงได้รับการดูแลจากผู้เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาค และเท่าเทียม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้เจริญเติบโตตามวัย โดยเฉพาะการดูแลส่งเสริมจากผู้ปกครองและครู ซึ่งมีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน โรงเรียนวิชาการได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษตามแผนงาน โครงการของโรงเรียน อย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 3 ปี ในการจัดประชุม อบรม สัมมนา ผลการประเมินจากรายงานประจำปี ตลอดจนจรรยาบรรณการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ. รอบ 3 ได้ระบุจุดพัฒนาว่า ไม่พบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในโครงการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมตามความสำคัญจำเป็น ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

ร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม กรณีศึกษา โรงเรียนวิชากร สำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จะเป็นรูปแบบที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมตามหลักคุณธรรม
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมตามหลักคุณธรรม

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมตามหลักคุณธรรม โดย จำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา (โรงเรียนเรียนร่วม) 5 คน ครูสายงานการสอน 5 คน (ครูการศึกษาพิเศษ 3 คน ครูหลักสูตรการศึกษาทั่วไป จำนวน 2 คน) ผู้ปกครองนักเรียน 5 คน (ผู้ปกครองนักเรียนเรียนร่วม 3 คน ผู้ปกครองนักเรียนหลักสูตรการศึกษาทั่วไป 2 คน) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 คน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา 2 คน คณะกรรมการชุมชน 1 คน) รวมทั้งสิ้น 18 คน

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

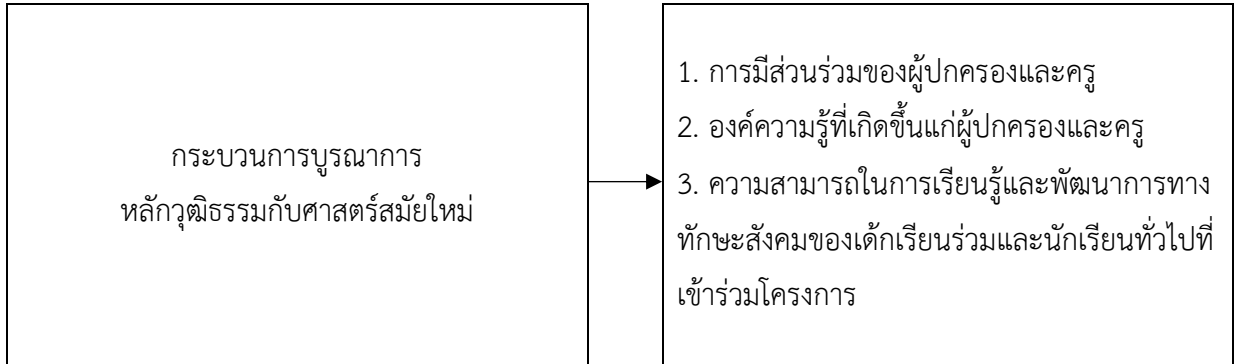
ตัวแปรต้น ได้แก่ การบูรณาการหลักคุณธรรม

ตัวแปรตาม ได้แก่ การจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในพัฒนารูปแบบการบูรณาการหลักคุณธรรม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ได้แก่ โรงเรียนวิชากร สำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบกรณีศึกษา (Case Study) โดยดำเนินการ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีรายละเอียดดังนี้ โดยประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นคำถามที่ 1 สภาพการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนของท่านเป็นอย่างไร ผู้ปกครองและครูมีกิจกรรมร่วมกันมากหรือน้อยอย่างไร มีวิธีปฏิบัติอย่างไร และมีปัญหา อุปสรรคอย่างไร

ประเด็นคำถามที่ 2 หลักคุณธรรม: หลักคุณธรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม อย่างไร

ประเด็นคำถามที่ 3 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ทั้งในระดับบุคคลและโรงเรียน ควรมีการบูรณาการหลักคุณธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม อย่างไร

ประเด็นคำถามที่ 4 ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นอื่น ๆ ของท่าน

โดยประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิธีวิทยาการวิจัย และศึกษานิเทศก์ รวม 5 ท่าน พิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC สูงกว่า 0.60 และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ใช้ประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยการนัดหมาย และส่งประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มล่วงหน้าให้เป็นรายบุคคล จากนั้นดำเนินการสนทนากลุ่มตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้นัดหมายกับผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 18 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนากระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมตามหลักคุณธรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดชุดข้อมูลที่เหมือนกันในแต่ละประเด็นคำถาม และสรุปเป็นภาพรวมในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียน ผู้ปกครองและครูมีกิจกรรมร่วมกันมากหรือน้อยอย่างไร มีวิธีปฏิบัติอย่างไร และมีปัญหา อุปสรรค ดังนี้

1.1 สภาพการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูพบว่าโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนมากมีแนวทางการจัดการเรียนร่วม โดยให้ความช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านวิชาการและด้านการเคลื่อนไหว ครูมีการจัดทำสื่อการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นการบูรณาการ ส่งเสริมให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีส่วนร่วมร่วมกับเด็กปกติ โดยเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น

จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการสอนเสริมวิชาการ รายวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย โดยเด็กจะเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มวันและอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น และมีบางคนต้องได้รับการสอนเสริมจากครูการศึกษาพิเศษที่ประจำอยู่ห้องเรียนรู่ชุนานเพื่อสอนเสริมบางเวลา ในรายวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย วันละ 1 – 2 ชั่วโมง หรือ มากกว่านี้ขึ้นอยู่กับความต้องการพิเศษของเด็ก การสอนเด็กอาจกระทำเป็นรายบุคคลหรือสอนเป็นกลุ่มเล็ก และสอนในเนื้อหาที่เด็กไม่ได้รับการสอนในชั้นปกติหรือเนื้อหาที่เด็กมีปัญหา

1.2 สภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนผู้ปกครองและครู ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม โดยมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กเรียนร่วม และลงนามในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) มีการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเด็กร่วมกัน กรณีที่เด็กเรียนร่วมมีปัญหาด้านการเรียนและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ ตามกิจกรรมสานสัมพันธ์บ้านและโรงเรียนซึ่งครูการศึกษาพิเศษจะออกไปเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อร่วมพูดคุยและหาทางแก้ไขปัญหา รวมถึงการประชุมผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง เพื่อรับฟังการให้ความช่วยเหลือในด้านการแพทย์และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนกลุ่ม

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

เสี่ยงด้วย และบางครั้งไม่ได้รับความร่วมมือในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครู เพราะผู้ปกครองมีมุมมองว่าตนเองไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ การจัดการศึกษาต้องเป็นภารกิจของโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว และไม่ยอมรับในความพิการของลูก จึงไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้

โรงเรียนให้ความสำคัญกับการจัดประชุมปรึกษาหารือ และมีครูแกนนำการศึกษาพิเศษในโรงเรียน ครูมีความรู้ และความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียน จึงได้มีการดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาในด้าน การเรียน ด้านพฤติกรรมและอารมณ์ของนักเรียนให้แก่ผู้ปกครอง แจ้งแนวทางการจัดการศึกษาพิเศษของโรงเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบทุกครั้ง ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนทุกระดับชั้นมีความเข้าใจในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมของโรงเรียน มีการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการดูแล และส่งเสริมเด็กในการประชุมผู้ปกครอง มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะผู้ปกครองเด็กกลุ่มเสี่ยงหรือได้รับการประเมินทางจิตวิทยาแล้วว่า เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้เกิดการยอมรับการจัดการศึกษาพิเศษ

2. หลักคุณธรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ดังนี้

หลักคุณธรรม 4 เป็นธรรมเป็นเครื่องเจริญ, คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอก เป็นการคบหากัน ทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน ทุกคนเอาใจใส่เล่าเรียนหาความรู้ความจริง คิดหาเหตุผลโดยถูกต้อง ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องถูกหลักธรรมทางพุทธศาสนา การจัดการเรียนร่วมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครู และผู้ปกครอง ต้องติดต่อสื่อสาร พูดคุยกันเสมอ ทั้งให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียน พฤติกรรม การร่วมกันแก้ปัญหาของนักเรียน อย่างมีเหตุผล บางเรื่องต้องอาศัยผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ ในบางครั้งผู้ปกครองบางคนมีปัญหาส่วนตัว เช่น เป็นผู้มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีปัญหาทางเศรษฐกิจ บุคลิกภาพไม่เป็นมิตร จึงขาดความร่วมมือ เป็นต้น

ในสถานศึกษา พบว่า การจัดการเรียนการสอนของครูการศึกษาพิเศษ ครูมีการผลการประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคล ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การหาสาเหตุของปัญหา การกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา การทดลองใช้สื่อนวัตกรรมในการพัฒนาและการแก้ปัญหาหรือการพัฒนา รวมทั้งการสรุปและรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนต่อผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้รับความไว้วางใจจากชุมชนและผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาเป็นจำนวนมาก

ศาสตร์สมัยใหม่ที่ควรนำมาบูรณาการกับหลักคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมไปใช้โดยตรง รวมถึงการจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล มีการสร้างเครือข่าย การบริหารและจัดการของคณะกรรมการกลุ่มหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ทั้งในระดับบุคคลและโรงเรียน ควรมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม

จากการสนทนากลุ่ม ทำให้ทราบแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ที่สอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของ Fornaroff (1980) ดังนี้

3.1 การร่วมคิด ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูการศึกษาพิเศษ และครูทุกคนที่สอนห้องที่มีเด็กพิเศษเรียนร่วมอยู่ต้องร่วมคิดกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาพิเศษในแต่ละปีการศึกษาว่า มีแนวทางการจัดชั้นเรียนอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงหรือคงเดิม

1. ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการสอนรายบุคคล มีกระบวนการวัดผลเป็นรายบุคคล ทำให้ครูสามารถทราบระดับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนแต่ละคนได้และมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล

2. ครูและผู้ปกครองร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในการช่วยเหลือ ดูแลผู้เรียนร่วมกัน โดยอาจออกแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม หรือ แบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อจะได้เป็นหลักฐานร่องรอย ครูเป็นคนคิดและประเมินเด็กก่อนโดยการใช้แบบประเมินทักษะพื้นฐานสำหรับผู้เรียน เพื่อจะได้ทราบจุดเด่นจุดด้อยของผู้เรียนและจะได้วางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลได้ตรงตามศักยภาพ ผู้ปกครองและผู้บริหารเข้ามารับฟัง เสนอแนวทาง ชี้แนะ และลงนามร่วมกัน

3. โรงเรียนต้องให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผนจัดการเรียนการสอน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ในบางครั้งผู้ปกครองอาจจะนำกิจกรรมดี ๆ จากที่อื่น ๆ มาสอนหรือแนะนำให้โรงเรียนได้นำมาใช้สอนนักเรียนเพิ่มเติมจากที่โรงเรียนได้วางแผนไว้แล้ว จะทำให้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3.2 การร่วมวางแผน / ร่วมติดตาม

1. มีการประชุมทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการสอนรายบุคคล เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรภายในโรงเรียนมากขึ้น และมีการสรุปแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล อย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี เพื่อจะได้ทราบความก้าวหน้าของผู้เรียนและมีการปรับปรุง ทบทวน และติดตามแผนสม่ำเสมอ

2. ครูประจำชั้นเดิม ครูการศึกษาพิเศษ ครูแนะแนวร่วมวางแผนการจัดทำ IEP ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และแนวทางการคัดกรองด้วยแบบ SDQ เพื่อส่งต่อนักจิตวิทยาคลินิก และทีมสหวิชาชีพในการดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3. ครูการศึกษาพิเศษประสานความร่วมมือกับครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ผู้ปกครองในการดูแลติดตามการศึกษาและการปรับพฤติกรรมของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทั้งรายเก่า และรายใหม่ ครูแนะแนวประสานความร่วมมือกับครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ผู้ปกครอง ดูแลด้านสุขภาพจิตของเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษในการเรียนร่วม

4. ผู้ปกครองคอยติดตามและช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการบ้าน การทำงาน และพฤติกรรมต่าง ๆ ร่วมกับครูผู้สอน

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

5. พัฒนาบุคลากรครูให้เป็นครูมืออาชีพ มีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในงานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ตลอดจนการจัดเก็บรวบรวมเอกสารหลักฐานการให้ความช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนที่เป็นระบบ ครบถ้วน สามารถตรวจสอบได้

3.3 การร่วมดำเนินงาน

1. ทุกฝ่ายต้องร่วมดำเนินงานและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันเด็ก เป็นต้น แต่ถ้าเป็นเรื่องการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนสามารถสอนในชั้นเรียนและอาจจะเชิญผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสอนเรื่องอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ร่วมกันได้

2. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนเฉพาะบุคคล โดยมีผู้บริหารเป็นผู้ติดตามส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. ส่งเสริมผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนมีผลการพัฒนาเต็มศักยภาพตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด เช่น การจัดกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ให้กับนักเรียน โดยการเชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นพ่อแม่ และผู้ปกครองนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้จากครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นพ่อแม่ และผู้ปกครอง

4. กรณีเด็กเก่า ครูการศึกษาพิเศษ ครูประจำชั้นใหม่ ครูประจำวิชา ดำเนินการจัดทำ IEP นำเสนอต่อผู้ปกครอง ผู้บริหาร ตามลำดับ

5. กรณีเด็กใหม่ ครูประจำชั้นทำ SDQ ครูแนะแนวแปลผล ตรวจสอบผลการเรียน ส่งต่อทีมสหวิชาชีพ นักจิตวิทยาคลินิก จิตแพทย์เด็ก วัยรุ่น และครอบครัว ประสานความร่วมมือกับครูประจำชั้น

6. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้เกิดขึ้นในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม มีข้อดี คือ ลดความรู้สึกลดเดี่ยวงานสอนของครู เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนมากขึ้น โดยเพิ่มความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจอย่างแท้จริง จนเกิดความรู้สึกร่วมกันเรียนรู้และรับผิดชอบต่อการพัฒนาการโดยรวมของนักเรียนถือเป็นพลังการเรียนรู้ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนให้มีผลดียิ่งขึ้น มีข้อเสีย คือ ผู้ปกครอง อาจขาดรายได้หรือต้องสละเวลาหากต้องเข้าร่วม PLC กับครูผู้สอนบ่อยครั้ง

7. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นการทำงานที่เป็นที่ยอมรับ นับถือ การทำงานด้วยความรู้ ความเชี่ยวชาญ ถ้าใช้กับคนเรียกว่า Professor คือ คนที่เชี่ยวชาญหรือเก่งในเรื่องนั้น ๆ และยังรอบรู้ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ด้วย การทำงานอย่างมืออาชีพ จึงเป็นการทำงานที่คนทำต้องรู้และเข้าใจประเด็นปัญหาและความต้องการ สาเหตุ มีความรู้หรือหลักการในการแก้ปัญหา การบูรณาหลักพุทธธรรม จะช่วยให้หล่อหลอม กล่อมเกลาคิดใจให้กับคนทำงาน และผู้ร่วมเรียนรู้ยิ่งขึ้น แต่มีข้อควรระวัง คือ ในการทำงานเป็นทีม ต้องมีเป้าหมายชัดเจน มีการวางแผน ทีมทำงานต้องมีความพร้อมร่วมแรงร่วมใจ ไม่ขัดแย้งกัน จนหาข้อยุติ หรือข้อตกลงร่วมกันได้

3.4 การร่วมประเมินผล

1. โรงเรียนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยคำนึงถึงพัฒนาการและคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญ และกำหนดนโยบายให้ครูผู้สอนที่รับผิดชอบการจัดการเรียนร่วมจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ทุกคน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2. ครูมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วม และดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างถูกวิธี มีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) มีการผลิต และจัดหา สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้อุ้พัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ ครูมีการประเมินผลที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสามารถผู้เรียนเฉพาะบุคคล และเข้าร่วมโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โครงการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา โครงการนิเทศการจัดการเรียนการสอน โครงการผลิตสื่อการสอน ครูเป็นผู้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

3. โรงเรียนมีการประชุม Case Conference โดย ทีมสหวิชาชีพ จิตแพทย์เด็ก จากโรงพยาบาลศิริราช ปิยมหาราชการุณย์ ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูการศึกษาพิเศษ ครูแนะแนว เพื่อสรุป Case ของผู้เรียนเพื่อวิเคราะห์ปัญหาเป็นรายกรณี ก่อนนำส่งทีมสหวิชาชีพเพื่อการดูแลอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้เรียนใหม่ และสำหรับผู้เรียนเก่ามีการติดตามผลทุก 1 เดือน เพื่อประเมินพัฒนาการ

4. มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อประเมินผลการดำเนินการของครูในการดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและนักเรียนปกติต่อจากทีมสุขภาพจิตของ ทีมสหวิชาชีพ ซึ่งดำเนินการประเมินผลเป็นระยะ ๆ โดย ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูการศึกษาพิเศษ และครูแนะแนว ตลอดปีการศึกษา

5. ในโรงเรียนนอกจากผู้บริหาร คณะครูจะร่วมกันติดตาม นิเทศการเรียนการสอนแล้ว อาจจะมีเชิญผู้ปกครองมาร่วมสังเกตและนิเทศการสอนร่วมกันได้ หรือการประเมินผล ทางโรงเรียนอาจจะมีใบประเมิน/แบบประเมินให้ผู้ปกครองร่วมประเมินผลบุตรหลานเมื่ออยู่ที่บ้าน เช่น การทำการบ้าน เป็นต้น

3.5 การร่วมในผลประโยชน์ การจัดการเรียนร่วมอย่างมีระบบ ช่วยให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่เหมาะสม ช่วยให้นักเรียนเรียนร่วมได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาจัดให้ผู้ปกครองและครูร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลานอย่างต่อเนื่อง ความร่วมมือเชิงประจักษ์ สามารถรวบรวมผลงานการส่งเสริมการเรียนรู้อุ้ร่วมกันจัดนิทรรศการแสดงผลงานความก้าวหน้าทางการศึกษาร่วมกันได้ หรือส่งนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าร่วมประกวดแข่งขันความรู้ความสามารถในเวทีเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทำให้เด็กและผู้ปกครองมีความภาคภูมิใจ มีเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นในการเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน

อภิปรายผล

การนำหลักคุณธรรมบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียน เป็นทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน ดังนี้

1. การเตรียมบุคลากร ตามหลัก สัปบุริสสังเสวะ ในกระบวนการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม นั้น จุดมุ่งหมายของแต่ละบุคคลผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการแต่ละขั้นตอน มีความแตกต่างกันไปตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในขั้นต้นนี้ จึงจำเป็นต้องกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของการดำเนินการแต่ละขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงธรรม ในที่นี้หมายถึง ความรู้ทั้งทางวิชาการและทางปฏิบัติที่จำเป็นเพื่อบรรลุจุดหมายนั้นๆ และสามารถกำหนดตัว สัตบุรุษ ซึ่งในที่นี้หมายถึงวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้ความสามารถ มาถ่ายทอดความรู้

2. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ คือการประยุกต์ใช้หลักสัทธัมมัสสวะนะเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอน เนื่องจากแนวทางการสอนของครูหรือวิทยากรผู้ให้การอบรมแต่ละคนย่อมมีแนวทางที่แตกต่างกัน แต่โดยหลักการแล้ว ครูหรือวิทยากรทุกคนย่อมมีจุดมุ่งหวังให้เด็กหรือผู้เข้ารับการอบรมสามารถเรียนรู้ และเข้าใจต่อบทเรียนนั้น ๆ ทั้งนี้ กรณีเด็กที่มีความต้องการซึ่งมีความรู้สึกนึกคิด สภาพทางกาย หรือกระบวนการคิดแตกต่างจากเด็กปกติ ย่อมมีความอ่อนไหวต่อกระบวนการเรียนรู้ที่มากกว่าเด็กปกติเช่นกัน การสร้างเจตคติที่ดีต่อครูผู้สอน ทั้งความไว้วางใจ เชื่อใจ การมีความสุขที่ได้ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ย่อมมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จในกระบวนการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม

3. การดำเนินงานตามหลัก ธัมมานุธัมมปฏิบัติ ในทางพุทธศาสนา หากเรียนรู้ธรรมโดยขาดการปฏิบัติย่อมมิใช่การเรียนรู้ที่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือถูกต้อง แต่ทั้งนี้ ในการปฏิบัติตามธรรม หรือความรู้ ที่ได้รับฟัง ได้ผ่านตริกตรองมานั้น การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดย่อมเกิดจาก ธัมมานุธัมมปฏิบัติ การปฏิบัติให้ครบถ้วน สมควรแก่ธรรมหรือความรู้ ปฏิบัติให้ตรงตามจุดมุ่งหมาย ดังนั้น ในการปฏิบัติธรรมนั้นนอกจากจะต้องรู้ข้อธรรม หรือในที่นี้หมายถึงความรู้ที่จำเป็นในกระบวนการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมแล้ว ยังต้องรู้จุดมุ่งหมายของกระบวนการแต่ละขั้นตอนด้วย จึงจะปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

4. การจัดกิจกรรมการเรียนตามหลัก โยนิโสมนสิการ การจัดสรรปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในควบคู่กัน คือ การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนที่ดี และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดพิจารณา ทั้ง 2 ประการนี้ ส่งเสริมเกื้อหนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ คือสามารถพัฒนาจิต ทัศนคติ และปัญญาไปในทางดีงามได้ และผู้เรียนยอมรับที่จะควบคุมตัวเองให้ใช้เหตุผลมากกว่าใช้ความรู้สึกเป็นสำคัญซึ่งเป็นการส่งเสริมความสำเร็จของกระบวนการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ซึ่งต้องคำนึงถึงการจัดสภาพแวดล้อม และแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควบคู่กับการปรับเจตคติของครอบครัว ให้มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อ และมีพฤติกรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเด็กปกติทั่วไป หลักการแบบโยนิโสมนสิการ ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรมมีความศรัทธา มีความตั้งใจ และใฝ่เรียนรู้ ช่วยทำให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรมสามารถเรียนรู้ได้เร็ว และเข้าใจต่อบทเรียนได้ง่ายซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนปกติ คลินิกวิชาการ หรือกิจกรรมบำบัดต่าง ๆ การสร้างเจตคติที่ดี มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาทั้งในเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

ถ้าผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้สึกที่ดีต่อชั้นเรียนหรือหลักสูตรการฝึกอบรม มีความสุขที่จะเข้าเรียน ย่อมมีความต้องการที่จะเข้าเรียน ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ การถ่ายทอดความรู้ย่อมมี ประสิทธิภาพมากกว่าสอดคล้องกับ วศิน ประดิษฐ์ศิลป์ (2557) ที่กล่าวถึงพระไพศาล วิสาโล ที่ให้ความหมายถึง การเรียนรู้ในทางพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการรับรู้ตรงตามความเป็นจริงก็คือ “สติ” ซึ่งช่วยให้บุคคล รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกที่กำลังเกิดขึ้นในใจ สามารถยกจิตจากอารมณ์และรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่กำลังประสบอย่าง ตรงตามความเป็นจริงได้ด้วยการฟังอย่างมีสติ (Active Listening) ปลอดภัยจากอคติ และสมมติฐานล่วงหน้านั่นเอง สติหากมีกำลังเพียงพอและต่อเนื่อง ยังจะช่วยให้บุคคลมองเห็นตัวเองอย่างลึกซึ้ง การรับรู้ การคิด และการปฏิบัติ นี้ ในที่สุดก็จะเชื่อมกันเป็นวัฏจักร เพราะเมื่อปฏิบัติอย่างถูกต้อง นอกจากจะช่วยให้รู้จักคิดได้ดีขึ้นและเกิดความรู้ ใหม่แล้ว ยังทำให้เกิดทัศนคติใหม่เกิดความรู้ มองสิ่งต่าง ๆ ว่าเอื้อให้เกิดปัญญาได้ อีกทั้งยังอาจเกิดทัศนคติที่ดี ต่อผู้อื่นมากขึ้น เช่น เห็นว่าการร่วมมือกันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น ทัศนคติเหล่านี้ย่อมเปิดใจให้รับรู้สิ่ง ต่าง ๆ ได้มากขึ้นละเอียดถี่ถ้วนขึ้น เป็นการเพิ่มสมรรถนะในการใช้อินทรีย์ให้เกิดประโยชน์ การรับรู้เช่นนี้ย่อม ส่งผลให้เกิดการคิดและการปฏิบัติที่เกื้อกูลเป็นกุศลมากขึ้น เอื้อให้เกิดความเจริญแห่งปัญญาและนำไปสู่ความ งดงามแห่งชีวิตและสังคมในที่สุด

สำหรับการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่เพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูใน การจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมนั้น การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นการทำงานที่เป็นที่ ยอมรับ นับถือ การทำงานด้วยความรู้ ความเชี่ยวชาญ คือ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือความชำนาญในเรื่องนั้น และยังรอบรู้ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ด้วย การทำงานอย่างมืออาชีพ จึงเป็นการทำงานที่คนทำต้องรู้และ เข้าใจประเด็นปัญหาและความต้องการ สาเหตุ มีความรู้หรือหลักการในการแก้ปัญหา การผนวกหลักธรรมมะ จะ ช่วยให้หล่อหลอม กล่อมเกลาคิดใจให้กับคนทำงาน สอดคล้องกับ วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็น หัวใจสำคัญ ด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ แบบร่วมมือร่วมพลังในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือ ร่วมพลังในโรงเรียน ประถมศึกษาประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอนคือ 1) การพัฒนาศักยภาพของบุคคล โดยใช้การอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการภายในโรงเรียน และการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงาน 2) การพัฒนาศักยภาพระหว่างบุคคลมี ขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน ที่มีลักษณะเป็นวงจร 3. การพัฒนาศักยภาพขององค์กรโดยการเตรียมความพร้อมด้าน ปัจจัย สนับสนุนทั้งด้านโครงสร้างการสนับสนุนทางสังคมและการสนับสนุนด้านภาวะผู้นำ ผลการทดลองสร้าง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา พบว่าหลัง จากกลุ่ม ตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษาเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีระดับการปฏิบัติในทุกองค์ประกอบของชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพอยู่ในระดับมาก โดยด้านศักยภาพบุคคลมีองค์ประกอบการสร้างองค์ความรู้เชิงรุกและเชิง สะท้อนผลมีระดับการปฏิบัติสูงสุด ด้านศักยภาพระหว่างบุคคล องค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกันมี

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

ระดับการปฏิบัติสูงสุด และด้านศักยภาพขององค์กร มีองค์ประกอบปัจจัยสนับสนุนทางสังคม มีระดับการปฏิบัติสูงสุด

จากการรวบรวมข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ทำให้ทราบว่าโรงเรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยคำนึงถึงพัฒนาการและคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วมและปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสมโดยมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) มีการผลิต และจัดทำ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ ครูมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้องกับผู้เรียนเฉพาะบุคคล รวมทั้งใช้การวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของผู้เรียน และได้เข้าร่วมโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โครงการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา โครงการนิเทศการจัดการเรียนการสอน โครงการผลิตสื่อการสอน ครูเป็นผู้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สอดคล้องกับ รร.เพชร พะยอมแย้ม (2553) กล่าวว่า ควรมีการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครูควรมีการประเมิน และรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ทบทวน และปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ครูทั่วไปและครูการศึกษาพิเศษอาจแยกประเมินผลนักเรียน กล่าวคือ ครูแต่ละคนแยกประเมินผลและตัดสินผลการเรียนเฉพาะส่วนของตนเอง พร้อมทั้งรายละเอียดพัฒนาการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ แล้วจึงนำผลการประเมินของครูแต่ละคนมาตัดสินใจร่วมกัน วิธีนี้อาจทำให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายรวมถึงพ่อแม่ของตัวนักเรียนด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้

- 1) ควรมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานกระบวนการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และกำหนดจุดมุ่งหมายของแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน เพื่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมหรือความรู้ที่จำเป็น และสามารถกำหนดผู้เชี่ยวชาญในแต่ละขั้นตอนได้อย่างเหมาะสม
- 2) ในการพัฒนาผู้มีส่วนร่วมกระบวนการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้มีส่วนร่วมแต่ละคน สามารถเป็นได้ทั้งสัตบุรุษ หรือผู้เชี่ยวชาญ ในขั้นตอนหนึ่ง และสามารถเป็นผู้เข้ารับการพัฒนาในขั้นตอนอื่นๆได้ ขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ ความรู้ในธรรมชาติเฉพาะเรื่องของแต่ละบุคคล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรดำเนินการค้นหารูปแบบการพัฒนาผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเฉพาะเจาะจงในแต่ละบุคคล และแต่ละขั้นตอน เพื่อให้กรอบการพัฒนามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 2) หลักธรรมทางพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ยังมีอีกมากมายที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมได้ ในการ

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

วิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มเติม เพื่อให้ครอบคลุมกระบวนการดำเนินงานอย่างทั่วถึงต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2553. [ออนไลน์],
แหล่งที่มา:<http://www.thailandlawyercenter.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538973554&Ntype=19>, [16 สิงหาคม 2557].
- กรุงเทพมหานคร. (2557). แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (2556 – 2575). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- รจเรช พยอมแย้ม (2553). การบริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนปกติ.
ปริญญาานิพนธ์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนวิชาการ. (2557). สารสนเทศโรงเรียนวิชาการ ประจำปีการศึกษา 2557. กรุงเทพฯ: โรงเรียนวิชาการ.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนา
วิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,
25(1), 1- 10.
- วศิน ประดิษฐ์ศิลป์ (2557). นวัตกรรมทางวิธีคิดเพื่อการสื่อสารศาสนาของพระไพศาล วิสาโล. ปริญญาานิพนธ์.
กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิภาวรรณ โกธิศร และปองสิน วิเศษสิริ. (2557). การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสู่มาตรฐานเรียนร่วมของ
โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1.
วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา. 9(3), 84 – 97.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวใน
สังคมไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- Fornaroff, A. (1980). *Community Involvement in Health System for Primary Health Care*.
Geneva: World Health Organization.